

ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА АСИМЕТРИЧНАТА ВОЙНА В ТЕОРИЯТА НА ВОЕННОТО ИЗКУСТВО И СТРАТЕГИИТЕ ЗА СИГУРНОСТ ПРЕЗ XXI ВЕК

ас. д-р Радослав БОНЕВ,
Военна академия „Г. С. Раковски“

Ass. Prof. Radoslav BONEV, PhD
Military Academy “G. S. Rakovski”

Резюме: Докладът представя съвременното разбиране за развитието на основните характеристики на асиметричната война през призмата на теоретичните нива във военното изкуство - стратегическо, оперативно и тактическо, обвързвайки влиянието на асиметричния характер на военните конфликти от XXI век върху стратегиите за сигурност. Военноисторическият подход в изложението се стреми индиректно да интерполира с понятия, които днес се приемат за базисни в различни изследователски конструкции, отнасящи се до теорията на хибридната война.

Ключови думи: асиметрия, асиметрична заплаха, асиметрична война, стратегии за сигурност.

Summary: The report presents the current understanding of the development of the main features of asymmetric war through the prism of theoretical levels in the art of war - strategic, operational and tactical, linking the impact of the asymmetric nature of military conflicts of the XXI century on security strategies. Military historical approach out in the statement seeks indirectly interpolated with concepts that today are considered baseline in a variety of research structures related to the theory of hybrid war.

Keywords: asymmetry, asymmetric threat, asymmetric war, security strategies.

Според Националната отбранителна стратегия на Република България (2011 г.) „Стратегическата среда на сигурност е сложна, динамична и с трудно предвидими измерения. Влияние върху формирането ѝ оказват: глобализацията; кризисните явления във финансовата и икономическата сфера; разпространяването на оръжията за масово унищожение и на средства за тяхната доставка; климатичните и здравните проблеми; демографските, екологичните и енергийните проблеми; асиметричните рискове и заплахи; заплахите за информационната сигурност; страните със слаба държавност; вътрешните и регионалните конфликти; европейската и евроатлантическата интеграция; усилията на международната демократична общност за поддържане на мира и стабилността”¹

Динамиката на международните отношения през XXI век показва, че в последните години продължава да се игнорира очертаващата се тенденция за нарастване на относителния дял на въоръжени сблъсъци между неидентифицирани въоръжени групировки по етнически, религиозни, финансови, териториално-

¹ Стратегия за национална сигурност на Република България
http://rdsc.md.government.bg/BG/About/Akademi/20110421_nac_otbr_strategia.pdf (достъпен на 20.04.2016)

общностни и други противоречия. Радикалните промени, настъпили в последното десетилетие на XX и в началото на XXI век, формираха съвсем нова стратегическа среда на сигурност и съотношение на военнополитическите сили в глобален и регионален мащаб. Наред с положителните тенденции съществуват и редица рискове и заплахи, най-вече такива от *асиметричен характер*. От една страна светът е по-единен, а от друга - по-разпокъсан.

След края на Студената война съществува определен риск за легитимността на трите „основни стълба” в международната правосубектност на отделни страни в конфликтни региони - *държавният модел, ненарушимостта на границите и ненамесата във вътрешните работи*. Модерните технологии намаляват значението на географската отдалеченост, увеличават разнообразието от средства и броя на субектите, способни да извършват насилие. *Показателен за това е фактът, че ако през 50-те години на XX век в света са регистрирани средногодишно по 10-12 военни конфликта, то в началото на 90-те години на миналия век техният брой нараства четирикратно.*

В резултат на тези промени възникват нови предизвикателства, рискове и заплахи за сигурността. Влизат нови „актьори”, редица нови „въоръжени субекти”, като разпадащи се държавни военни сили, полувоенни формирования (обикновено финансирани от правителства), части за самоотбрана, политически и други организации, финансово-икономически и бизнес корпорации, наемници, престъпни мафиотски образувания и наркокартели, секти, терористични групи и други. В много случаи неправителствени организации подменят държавните структури или се опитват да излязат извън контрола на държавата. С отслабване на държавата недържавните формирования набират все по-голяма сила и авторитет. От 28 големи конфликта през 1991 г. в 25 от тях едната от противоборстващите страни е била от нередовни сили².

Към тях се отнасят:

- полувоенни групи, организирани от харизматичен лидер;
- военни барони, контролиращи определени райони;
- терористични клетки, доброволци фанатици;
- организиран криминални групи;
- части и подразделения на редовни въоръжени сили и други силови ведомства.

Ето защо, според изследването „Войната на бъдещето-поглед отвъд океана” (Война бъдещего: възглед из-за океана), което цитира проф. д-р Мартин ван Кревелд, *„въоръжените конфликти днес не представляват класическо стълкновение между две армии на бойното поле, а избухване на кръвопротитно насилие”,* поэтапното осъществяване на т. нар. *стратегии на „принудата”, „стратегически паралич”, „разрушаването” („унищожаването”)* и операции за *„стремително доминиране”* в противниковата държава или актьор³.

Интерес представляват и възможните стратегически сценарии на Бжежински за провокиране на военен конфликт, особено три от тях:

- ожесточени атаки на иначе слаби държави, сдобили се с ОМУ;

² Вж. по-подробно: Laffin John. *The World in Conflict 1991*. Oxford: Brassey's, 1991

³ Попов, И. *Война бъдещего: възглед из- за океана*. М., изд. АСТ „ Астрель”, 2004, Глава 4. „Нетрадиционные” войны будущего

•смъртоносни терористични атаки от страна на нелегални (неформални) организации и групировки с използване на ОМУ;

•парализиращи кибератаки срещу операционната инфраструктура на развитите общества⁴.

Друга модерна теза в днешната епоха е, че междудържавните войни отстъпват място на проникващите през всякакви граници конфликти⁵.

Съвременната стратегическа среда на сигурност и новите технологични реалности изведоха на преден план нов тип заплахи, дефинирани като асиметрични, като резултат от т. нар. „нетрадиционно насилие“⁶.

Терминът „асиметрия“ е относително нов и служи за представяне на различните видове нестандартни заплахи и потенциални възможности.

Доц. д-р Георги Цветков твърди, че асиметрията съществува от времето на зараждането на военната наука и практика и противопоставянето между различните племенни и междудържавни общности. Асиметрия във военното дело означава използване на различията с цел постигане на предимство над противника⁷. Библиографският обзор⁸ от последните години в теорията на международните отношения и конфликтологията показва, че „асиметрията“ се очертава като все по-значим елемент на възможностите за анализа на: „асиметрични заплахи“, „асиметричен конфликт“, „асиметрична война“⁹ в стратегическата среда на сигурност, а оттам и в стратегиите за сигурност.

Според доц. д-р Митко Хинков¹⁰ и проф. д-р Лариса Дериглазова¹¹ най-често понятието „асиметрия“ се използва за характеризиране на отношенията между

⁴ Бжежински, З. Изборът. С., изд. Обсидиан, 2004 г., с. 25-26.

⁵ Пак там, с. 30

⁶ Вж. по-подробно: Семерджиев, Цветан. Стратегическо ръководство и лидерство. Среда.С., 2007, с.236-246.

⁷ Цветков, Георги. Концепция на НАТО за асиметрични военни действия. //Военен журнал, 2008, бр. 3, с. 6.

⁸ В англоезичната литература се използват термините: *asymmetric warfare, threats, tactics, conflicts*. Виж например: S. Flynn, R. Wedgwood and K. Roth: *Combatants or Criminals? How Washington should handle terrorists* // *Foreign Affairs*. 2004. Vol. 83. No 3; I. Arreguin-Toft, *How the Weak Wins Wars: A Theory of Asymmetric Conflict* // *International Security*. 2001. Vol. 26. No 1. Виж също: *Социология современных войн: Материали научного семинара / Под ред. П.А. Цыганкова, И.П. Рязанцева. М.: Альфа-М, 2004; Мюнклер Х. Терроризм сегодня. Война становится асимметричной* // *International Politik*. 2004. № 1; Мейз М. *Эпоха стратегической асимметричности: Способность использовать нетрадиционные способы ведения войны определяет победу* // *Независимое военное обозрение*. 2005. № 14; Генис А. *Асимметричная война*.

(<http://www.svoboda.org/programs/OTB/2003/OBT.082303.asp>); Комлева Н., Борисов А. *Асимметричные войны – геополитическая технология современного терроризма* // *Обозреватель*. 2002. № 11-12

(http://rau.su/observer/N11-12_02/index.htm). *America the vulnerable* // *Foreign Affairs*. 2002. Vol. 81. No 1

⁹ Flynn, S., R Wedgwood, K. Roth. *Combatants or Criminals? How Washington should handle terrorists*. - *Foreign Affairs*, 2004, Vol. 83, No 3; Arreguin-Toft. *How the Weak Wins Wars: A Theory of Asymmetric Conflict*. - *International Security*, 2001, Vol. 26, No 1. Кременюк В.А. *Современный международный конфликт: проблемы управления* // *Международные процессы*. 2003. № 1. Вж. по-подробно: Хинков, Митко. *Новата среда за сигурност и асиметричния характер на съвременните конфликти*. // *Военен журнал*, 2010, № 1-2, 17-30, <http://geopolitica.eu/drugi-statii/839-asimetrichniyat-harakter-na-savremennite-konflikti?showall=1> (достъпни на 20.04.2016)

¹⁰ Вж. по-подробно: Хинков, Митко. *Новата среда за сигурност и асиметричния характер на съвременните конфликти*. // *Военен журнал*, 2010, № 1-2, 17-30

несъпоставими по мощ и статут противници. С изключение на някои военностратегически и нормативно-правни анализи (сравнително малко на брой) подчертаването на асиметричността е свързано с парадоксалния характер (използвайки корелативния модел за сравнение на проф д-р Едуард Лютвак¹² и трансформацията в разбирането за войната от военната теория и практика, представена от проф. д-р Мартин ван Кревелд) на отношенията, при които по-слабият противник е в състояние да нанесе сериозни загуби и дори да наложи волята си над по-силния, като силният не винаги може да отстои интересите си и да подчини слабия¹³. В строго научния смисъл под „асиметрия” се разбира липсата или нарушаването на симетрията при обекти, на които е свойствено наличието на подобна симетрия, или пък съчетанието на обемно-пространствени елементи, за което е характерно липсата на симетрия.

Връзката на стратегиите за сигурност с асиметрията се изгражда върху допустимото възможно противопоставяне на симетрията, на класическото разбиране за „линейната”, „предсказуемата” стратегия, т.е. тя се представя като отсъствие на равенство между частите на цялото и като фактическо нарушаване структурата на анализирания обект, неравенство или несъразмерност.

Съществуват пет критични компонента на асиметрията, които оказват влияние на стратегическата среда на сигурност, а оттам въздействат и на стратегиите за сигурност:

- *Асиметрия на волята.* Тя е важна, когато единият противоборстващ вижда оцеляването или жизненоважния си интерес в опасност, или е воден от силна радикална или екстремистка идеология, докато другият не вижда това или не се води от такава идеология;

- *Асиметрия на средствата.* Технологията винаги е била предимство във военната история, особено във войните, в които се противопоставят технологични единици срещу по-слабо напреднал в тази област противник. Изходът от такава конфронтация е ясен, особено когато по-слаборазвитият опонент няма времето или способността да се адаптира към напредналите технологии. Демографските особености също могат да се използват като оръжие и да бъдат решаващ фактор на асиметрията, на противоборството на по-слабия срещу по-силния, като „компенсация” за неговото технологично изоставане в средствата за водене на военните действия;

- *Асиметрия на метода и поведението.* Тази форма се проявява, когато единият от опонентите използва различни морални принципи, закони, доктрини или тактически процедури, за да спечели предимство;

- *Асиметрия на Времето.* Може да се прояви, когато един от антагонистите вижда конфликта отвъд границите на времето, в което противниковите операции са ограничени според продължителността на конфликта. Скоростта на реакция и очакването са също важни фактори, свързани с времето;

¹¹ Професор, доктор по теория на международните отношения и геополитика в Томския държавен университет. <http://geopolitica.eu/drugi-statii/839-asimetrichniyat-harakter-na-savremennite-konflikti?showall=1> (достъпен на 20.04.2016)

¹² Люттвак, Едуард. Стратегия: Логика войни и мира. Пер. с англ. М., Университет Дмитрий Пожарский”, 2012. С. 283.

¹³ Хинков, Митко. Новата среда за сигурност и асиметричния характер..., с.18.

• *Асиметрия на организацията.* Организационната структура и нововъведенията в нея могат да осигурят значително предимство и пред технически по-силен противник¹⁴.

Факторите, които определят естеството на асиметричността на стратегическата среда на сигурност, оказвайки въздействие върху стратегиите за сигурност и военните (отбранителните) стратегии, могат да бъдат следните:

• *физическа среда* (физикогеографска и икономогеографска характеристика на стратегическата среда на сигурност);

• *участници* (официални и неофициални);

• *етнокултурни фактори* (включително социологически, религиозни и психологически);

• *икономически аспекти и геодемографски фактори*;

• *регионални и глобални политически взаимоотношения.*

Тези фактори въвеждат различни видове тактики, техники и процедури, които се използват в партизанска война, при терористични атаки, прилагане на оръжие за масово поразяване и други видове нелинейни начини на действие. Официалните и неофициалните участници могат да предизвикат стратегически ефекти, използвайки неконвенционални методи като бунтове или различни кампании срещу дадени политически решения.

Началото на военната операция в Ирак през 2003 г. и неспособността на коалицията да завърши войната в съответствие с първоначалните планове и да установи пълен контрол над страната след разгрома на нейната армия, както и трансформацията на военните действия в партизанска война се определят от анализаторите като пример за класически „асиметричен конфликт”, който може да се сравни с войната във Виетнам. В иракския конфликт е налице очевидна диспропорция между силовите възможности на противниците, техният статут и стратегия. Още през 60-те години на миналия век партизанските войни, водени в условията на окупация или колониално управление, както и националноосвободителните движения, са причислени към асиметричните конфликти¹⁵. Днешните реалности ни карат отново да ги анализираме като специфичен модел на въоръжено противопоставяне- кризата в Украйна и конфликтите в Сирия.

Ако се изведат на преден план съпадащите елементи на споменатите случаи, може да се определят и някои основни черти на асиметричните конфликти, които имат своето въздействие върху стратегиите за сигурност/стратегическите концепции на държавата/съюза в практиката на съюзната (коалиционната) стратегия за ангажиране във военни действия:

• *непредсказуемост на резултата при очевидно несъразмерни силови възможности и статут на противостоящите страни*;

• *използване от страна на слабия участник на стратегия, изградена върху търсене „слабостите на силния”*;

¹⁴ Вж. по-подробно: Цветков, Георги. Концепция на НАТО за асиметрични военни действия. //Военен журнал, 2008, бр. 3, с. 8-9.

¹⁵ Хинков, Митко. Новата среда за сигурност и асиметричния характер, с. 19-20.

• използване от слабата страна на забранени средства за водене на военни действия;

• конкретна тактика на „непреки“ военни действия, прилагана от слабата страна;

• неспособност на силния за адаптация към спецификата на театъра на военните действия и др.¹⁶

Например, тероризмът в началото на XXI век представлява вариант на асиметрични бойни действия, тъй като изразява логиката на борбата на „слабите“ срещу „силните“.

Следователно, тероризмът като средство за борба на „слабите“ е заменил партизанската война, която в продължителен период от време изпълнява тази функция, т.е. разликата между конвенционалната партизанската война и терористичните стратегии е в съзнателното използване на парадоксалните предимства на стратегическата асиметрия.

През втората половина на XX век в теорията на международните отношения и теорията на военната стратегия, както и в практиката на международната политика, съществува стремеж за съобразяване със спецификата на асиметричните конфликти. В началото на XXI век част от водещите държави се опитват да адаптират стратегиите за сигурност и отбранителните политики, отчитайки обособилата се реална възможност за възникването на асиметричност при осигуряване на националната им сигурност. В тази посока се очертават следните по-характерни тенденции, които са *специфичен аргумент* за влияние върху стратегиите за сигурност, националните военни (отбранителни) стратегии и доктрините за организацията и използването на видовете въоръжени сили:

• осъществяване на превантивни действия срещу асиметрични противникови формирования и оптимално използване на данните от разузнаването и агентурните мрежи;

• подготвяне на въоръжените сили за водене на бойни действия със сравнително малки по численост контингенти от специално подготвени военни части;

• осъществяване на превантивни действия срещу асиметрични противникови формирования и оптимално използване на данните от разузнаването и агентурните мрежи;

• ограничаване мащабите на военните операции и преминаване към невоенни средства за натиск срещу по-слаб противник;

• осъществяване на мерки за осигуряване на постоянен контакт с местното население, за чийто защитник се обявява по-слабият противник, както и оказване на военна и материална помощ на собствените привърженици в местното общество.

Определението асиметрична война има различни значения на всяко ниво, защото:

• *на стратегическо ниво* (стратегия за сигурност, национална военна/отбранителна стратегия) във фокуса на определението е вероятно да се включват сигурност и влияние на съответната нация;

• *на оперативно ниво* (доктрини за организация, бойно използване и осигуряване на видовете въоръжени сили) може да се съсредоточи върху косвените подходи за планиране и провеждане на кампании и операции;

¹⁶ Пак там, с. 20-22.

•на *тактическо ниво* (действия на тактическите формирования от видовете въоръжени сили) фокусът е вероятно върху асиметрични приложения на тактики, техники и процедури (ТТП), които могат да бъдат прилагани по различен начин в операция на асиметрична война в сравнение с конвенционална операция¹⁷.

Нова опасност от глобален мащаб са възникващите многочислени вътрешнодържавни въоръжени конфликти, провокирани вследствие на политически, религиозни и етнически противоречия между техните граждани. Нерядко такива конфликти придобиват затегнат характер и прерастват в масов тероризъм, във въстанически движения, в граждански войни.

Използването на паравоенни формирования се налага като неизменен компонент на по-голяма част от асиметричните конфликти. Тези формирования като неформални сили, които не са подчинени на командването на редовните въоръжени сили, имат изградена структура и мрежова организация.

Кои са най-важните идеи, които определят особеностите и основните характеристики на съвременната асиметрична война? Това са:

- асиметричната заплаха;
- информационната технология, която коренно промени природата на войната;
- разбиването на цикъла на вземането на решение на противника, което определя победителя в бойните действия;
- цифровите комуникации, които променят начина на организация на военната сила.

Взети заедно, тези идеи не подсилват просто традиционните способности за водене на войната, а коренно преобразяват нейната природа. Те по-скоро преобръщат основните предпоставки за планирането и воденето на войни. Тук отново се връщаме към понятието „асиметрична заплаха” като ключово при определяне на съдържанието на асиметричната война. За същността на „асиметричните заплахи” има доста определения, като едно от тях е, „*че асиметричната заплаха представлява мислене, организация и действие, различни от тези на противника, с цел да се увеличат съответните предимства, да се използват слабостите на противника, да се запази инициативата или да се спечели по-голяма свобода на действие*”¹⁸. Заслужава внимание формулировката, че „асиметричните заплахи” и „опасности” обикновено се представят като *асиметрия между усилията, които са нужни за осъществяване на разрушително въздействие, последиците от оказаното деструктивно въздействие и усилията, които са необходими то да бъде предотвратено, а ако се случи, последиците от него да бъдат неутрализирани*. Тези усилия, за да бъдат сравнявани, следва да бъдат измервани с една и съща мерна единица”¹⁹. Основното в определенията за асиметричните заплахи е наличието на термина „асиметрия”, който беше описан подробно.

Необходимо е да приемем, че основателно се подчертава *съществуващата връзка* между стратегия/стратегическата концепция за сигурност на държавата/съюза и

¹⁷ Пак там, с. 22.

¹⁸ Бъркоуиц, Б. *Новото лице на войната*. С., ВИ, 2003, с. 88.

¹⁹ Христов, П. *Проблеми на регионалната сигурност в условията на асиметричните опасности и заплахи*. С., Научен алманах, ВСУ „Ч. Храбър” и Фондация „Ханс Зайдел”, 2008 г., с. 10.

концепцията за т.нар. „асиметрична война“²⁰. Именно от нея се ръководят водещите държави, съюзи (коалиции), разработвайки стратегии за сигурност, стратегически концепции, военни (отбранителни) стратегии, стратегии за борба с тероризма, както и плановете за организационно развитие на видовете въоръжени сили. При това не се обръща достатъчно внимание на факта, че модерната асиметрична война все повече се доближава до т.нар. „бунтовнически войни“ (или „метежни войни“) – термин, въведен от руския военен теоретик –полковник проф. Евгений Меснер. Според Меснер *„В света се води война, която ни заплашва с по-тежки бедствия, отколкото нахлуването на източните племена в Римската империя: защото някогашните варвари са рушили Рим и културата му, но в същото време са възприели и много неща от него, докато днешните само унищожават и то с такава фанатична упоритост, с каквато навремето културният Рим сравнил със земята съперника си Картаген“*²¹. Анализирайки локалните конфликти и регионалните войни след края на Студената война, забелязваме, че начинът на воюване се съпровожда с нанасянето на асиметрични удари от страна на различни организации, терористични саботажни групи, или отделни индивиди, като подбудите им трудно се поддават на точна класификация – сред тях са политически мотивираното желание на една от страните (обикновено по-слабата във военно и/или социално-икономическо отношение) да „отмъсти на окупатора“, „освобождаването на страната“, „осъществяването на политическо-социален преврат“ и т.н. Наличието на подобна смес от различни идеологии, принципен протест и безпринципна възможност за разрушаване, няма как да не определим като „метеж“ (или „бунт“). Евгений Меснер подчертава, че: *„именно този термин започнах да използвам в трудовете си, издадени след Втората световна война“*²². *Тази война приключи през 1945, но метежът продължи. През годините той се разширяваше, придобивайки такава сила и всеобхватност, че в крайна сметка се превърна в нова специфична форма на военни действия, която лично аз определям като „метежна“ или „бунтовническа“ война“*²³.

По-късно тезите на Меснер са развити от американския полковник Джон Бойд (1927-1997), известен като стратега на Първата война в Залива през 1991. Тълкувайки Меснер Бойд възприемаме, че „бунтовническата война“ е съвременната форма на война. Тя отхвърля традиционните военни норми и шаблони. Участниците в нея не признават класическите, грандиозни, масови сражения. Срещу масовите национални армии те използват „тактиката на комара“, а също терора, бандитизма, въстанията, уличните безредици и демонстрациите. Оперативният ход на „бунтовническите“ войни преминава през следните фази: деморализация, хаос, терор, постепенно приобщаване към революционната кауза и духовна трансформация на индивида. Крайна цел на стратегията на „бунтовническата“ война е разрушаването на държавната структура,

²⁰ Вж. по-подробно: Савов, Александър. Асиметрична война. // Геополитика, 2006, бр. 4.

<http://geopolitica.eu/2006/broi42006/547-asimetrichnata-voyna-?showall=1> (достъпен на 16.04.2016)

²¹ Хочешь мира, победи мятежевойну. Творческое наследие Е. Э. Месснера, М. Военный университет, Русский путь, 2005. С. 132–159.

²² Савов, Александър. Асиметрична война. // Геополитика, 2006, бр. 4.

<http://geopolitica.eu/2006/broi42006/547-asimetrichnata-voyna-?showall=1> (достъпен на 16.04.2016)

²³ Хочешь мира, победи мятежевойну. Творческое наследие Е. Э. Месснера, М. Военный университет, Русский путь, 2005. с. 132–159.

защото, както е формулирал Сун Дзъ, „разрушената държава не може да бъде възстановена, както и мъртвият не може да бъде върнат към живота”.

В една от последните си статии, озаглавена „Терорът”, Меснер отбелязва: „Налице са признаци, че в съвсем скоро време агресията на рушителите на Структурата значително ще се усилва. Структурата (държавна, обществена, финансова и особено моралната) е обречена да загине, смазана от този натиск, ако не се съпротивлява срещу него (терора-б.а.) и то с военни средства”. Днес светът се сблъсква тъкмо с такъв тип агресия на международната терористична мрежа като цяло²⁴. И в тази разгаряща се „бунтовническа” война, партизанските действия, тероризмът и психологическата война (както предвижда и Меснер) играят ключова роля. В статията си „Тероризмът днес. Войната става асиметрична”²⁵ споменатия германски анализатор Херфрид Мюнклер подчертава, че: „Терористичната заплаха се характеризира, по правило, с асиметричното разположение на силите. В миналото тероризмът и, разбира се, стратегията на партизанската война, също бяха форми на асиметрична война, но почти винаги тази асиметрия отразяваше слабостта на революционерите или партизаните. С нарастването на силите им, асиметрията постепенно изчезваше. Именно нарастването на силите и постигането на възможност за симетричен удар беше цел на почти всички партизански войни през ХХ век и основа на маоистката партизанска доктрина”²⁶. В най-новите форми на транснационалния тероризъм подобно нещо липсва. Асиметричната конфронтация вече не се разглежда като стъпало към постигането на желаната симетрия, т.е., перспективата за постигане на силов баланс с противника въобще не се разглежда. Възприемането на тази нова стратегия има много сериозни и далеч отиващи последици²⁷. Тя е доказателство за това, колко реалистично оценяват ситуацията онези, които планират и осъществяват терористичните кампании днес, т.е. най-новите форми на тероризма се базират на това, че не разглеждат асиметрията като временно състояние, а като своеобразен ключ към успеха. Затова те не предвиждат открит военен сблъсък със западните държави дори и в отдалечено бъдеще. Напротив, правят всичко възможно да няма такъв сблъсък. Съвременните терористични организации са зависими в далеч по-голяма степен от слабите места в инфраструктурата на страните, които са избрали като обект на поредната си атака, защото използват елементите на тази инфраструктура като „оръжие за възмездие”. Всичко това позволява на относително слаби „играчи” на международната сцена да се превърнат в смъртоносно предизвикателство за силните във военно отношение държави. Съвременната асиметрична или „бунтовническа война” (която мнозина не без основание определят и като най-голяма заплаха на ХХІ век) е доминиращ компонент на постмодерния многополюсен свят, чиято характерна особеност е същественният спад на значението на такъв фактор, като междудържавните въоръжени конфликти и класическите бойни

²⁴ Савов, Александър. Асиметрична война. //Геополитика, 2006, бр. 4.

<http://geopolitica.eu/2006/broi42006/547-asimetrchnata-voyna-?showall=1> (достъпен на 16.04.2016)

²⁵ Herfried Munkler, "Über den Krieg. Stationen der Kriegsgeschichte im Spiegel ihrer theoretischen Reflexion". Frankfurt am Main: Velbruck Wissenschaft, 2002

²⁶ Пак там.

²⁷ Савов, Александър. Асиметрична война. //Геополитика, 2006, бр. 4.

<http://geopolitica.eu/2006/broi42006/547-asimetrchnata-voyna-?showall=1> (достъпен на 16.04.2016)

действия. Вместо това, на преден план излизат други приоритети, произтичащи от очерталата се система на глобални и нетрадиционни заплахи, повсеместно изострящи се на различни нива етнически, конфесионални и социално-икономически противоречия, фрагментацията на съюзните (коалиционните) военнополитически взаимоотношения, факторът на многобройните „малки войни“ (асиметрични, „бунтовнически войни“, или „конфликти с ниска интензивност“).

Следователно, върху стратегиите за сигурност праз XXI век, влиянието на средата на асиметричните конфликти и асиметричната война ще се изразява чрез:

- *фактори и тенденции в глобален мащаб*, които оказват въздействие върху воденето на асиметричната война на стратегическо, оперативно и тактическо ниво. Те включват въздействието на глобализацията, икономическия „стрес“, преобладаващото чувство за несигурност, разочарованието сред голяма част от населението от социално-икономическото развитие на отделни и изолирани региони, международния тероризъм, борбата между отделните култури и характера на операционната среда²⁸;

- *в бъдеще глобализацията ще бъде мощна сила*, която съществено ще влияе върху характера на конфликтите. Новите информационни технологии ще могат да бъдат използвани и от терористите. Това ще им позволи да провеждат децентрализирано планиране и обучение и да поддържат виртуална комуникация между различните единици²⁹;

- *културата, обществата, социалните организации, икономиките и религиите* играят важна роля в асиметричната война. Необходимо е да се познават културата и социалният живот на противника, за да се разбере начинът му на мислене. При асиметричната война социологията, психологията и историята имат съществено влияние върху характера на конфликта, включително за неговата продължителност и интензивност;

- *растящото многообразие на източниците на конфликти и непредсказуемостта на тяхното възникване прави геополитическата обстановка непредсказуема.*

Използвана литература:

1. Попов, И. *Война бъдещего: взгляд из- за океана*. М., изд. АСТ „Астрель“, 2004, Глава 4. „Нетрадиционные“ войны будущего
2. Бжежински, З. *Изборът*. С., изд. Обсидиан, 2004 г.
3. Семерджиев, Цветан. *Стратегическо ръководство и лидерство*. Среда.С., 2007.
4. Цветков, Георги. *Концепция на НАТО за асиметрични военни действия*. // *Военен журнал*, 2008, бр. 3
5. Laffin John. *The World in Conflict 1991*. Oxford: Brassey's, 1991
6. S. Flynn. R. Wedgwood and K. Roth: *Combatants or Criminals? How Washington should handle terrorists* // *Foreign Affairs*. 2004. Vol. 83. No 3
7. I. Arreguin-Toft, *How the Weak Wins Wars: A Theory of Asymmetric Conflict* // *International Security*. 2001. Vol. 26. No 1.
8. Herfried Munkler, *"Über den Krieg. Stationen der Kriegsgeschichte im Spiegel ihrer theoretischen Reflexion"*. Frankfurt am Main: Velbruck Wissenschaft, 2002

²⁸ Вж. по-подробно: Цветков, Георги. *Концепция на НАТО за асиметрични военни действия*. // *Военен журнал*, 2008, бр. 3, с. 5.

²⁹ Пак там, с. 6.

9. Социология современных войн: Материалы научного семинара / Под ред. П.А. Цыганкова, И.П. Рязанцева. М.: Альфа-М., 2004; Мюнклер Х. Терроризм сегодня. Война становится асимметричной // *International Politik*. 2004. № 1
10. Мейз М. Эпоха стратегической асимметричности: Способность использовать нетрадиционные способы ведения войны определяет победу // *Независимое военное обозрение*. 2005. № 14; Генис А. Асимметричная война. (<http://www.svoboda.org/programs/OTB/2003/OBT.082303.asp>)
11. Комлева Н., Борисов А. Асимметричные войны – геополитическая технология современного терроризма // *Обозреватель*. 2002. № 11-12 (http://rau.su/observer/N11-12_02/index.htm).
12. *America the vulnerable* // *Foreign Affairs*. 2002. Vol. 81. No 1.
13. Flynn, S., R Wedgwood, K. Roth. *Combatants or Criminals? How Washington should handle terrorists*. - *Foreign Affairs*, 2004, Vol. 83, No 3.
14. Arreguin-Toft. *How the Weak Wins Wars: A Theory of Asymmetric Conflict*. - *International Security*, 2001, Vol. 26, No 1.
15. Кременюк В.А. Современный международный конфликт: проблемы управления // *Международные процессы*. 2003. № 1.
16. Хинков, Митко. Новата среда за сигурност и асиметричния характер на съвременните конфликти. // *Военен журнал*, 2010, № 1-2, 17-30, <http://geopolitica.eu/drugi-statii/839-asimetrichniyat-harakter-na-savremennite-konflikti?showall=1>
17. Професор, доктор по теория на международните отношения и геополитика в Томския държавен университет. <http://geopolitica.eu/drugi-statii/839-asimetrichniyat-harakter-na-savremennite-konflikti?showall=1>
18. Люттвак, Эдвард. *Стратегия: Логика войны и мира*. Пер. с англ. М., Университет Дмитрий Пожарский”, 2012.
19. Бъркоуиц, Б. *Новото лице на войната*. С., ВИ, 2003.
20. Христов, П. Проблеми на регионалната сигурност в условията на асиметричните опасности и заплахи. С., Научен алманах, ВСУ „Ч. Храбър” и Фондация „Ханс Зайдел”, 2008.
21. Савов, Александър. Асиметрична война. // *Геополитика*, 2006, бр. 4. <http://geopolitica.eu/2006/broi42006/547-asimetrichnata-voyna-?showall=1>
22. *Хочешь мира, победи мятежевойну*. Творческое наследие Е. Э. Месснера, М. Военный университет, Русский путь, 2005.
23. *Стратегия за национална сигурност на Република България* http://rdsc.md.government.bg/BG/About/Akademi/20110421_nac_otbr_strategia.pdf